

Mokinio vardas ir pavardė _____

Mokykla _____ klasė _____

ISTORIJA

2010 m. valstybinio brandos egzamino bandomoji užduotis

Trukmė – 2,5 val. (150 min.)

NURODYMAI

1. Gavę užduoties sąsiuvinį bei atsakymų lapą pasitikrinkite, ar juose nėra tuščių lapų ar kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
2. Užrašykite ant šio užduoties sąsiuvinio viršelio nurodytoje vietoje savo grupės ir eilės numerį, vardą bei pavardę.
3. Atlikdami užduotį galite naudotis **tik tamsiai mėlyna** spalva rašančiu rašikliu.
4. Atsakymus į užduoties klausimus pirmiausia galite rašyti užduoties sąsiuvinyje, kuriame yra palikta vietos juodraščiui. Jei neabejojate dėl atsakymo, iš karto rašykite atsakymų lape. **Vertintojams bus pateikiamas tik atsakymų lapas!**
5. Saugokite atsakymų lapą (neįplėškite ir nesulamdykite), nesinaudokite trintuku ir koregavimo priemonėmis. Sugadintuose atsakymų lapuose įrašyti atsakymai nebus vertinami.
6. Brandos egzamino užduotis atliekama visa. Mokiniam, kurie dalyko mokėsi pagal bendrojo kurso programą, rekomenduojama pirmiausia atlikti užduotis, pažymėtas **B→**, kurios atitinka bendrąjį kursą.
7. Pasirinktus atsakymus į klausimus su pasirenkamaisiais atsakymais pažymėkite kryželiu atsakymų lape (žymėkite tik vieną atsakymo variantą). Jei pažymėsite daugiau kaip vieną atsakymo variantą, tas klausimas bus vertinamas 0 taškų. Suklydę atsakymą galite pataisyti atsakymų lape **nurodytoje vietoje**.
8. **Atsakymai, kurie pažymėti neaiškiai, netelpa skirto langelio ribose ar taisyti, bus įvertinti 0 taškų.**
9. **31–66** klausimų **išsamius** atsakymus įrašykite tam skirtoje atsakymų lapo vietoje.

Linkime sėkmės!

Kiekvieno klausimo su pasirinkamaisiais atsakymais teisingas atsakymas vertinamas vienu tašku. Šie klausimai turi tik po vieną teisingą atsakymą.

1–20 klausimai parengti pagal bendrojo kurso programą, 21–30 klausimai – pagal išplėstinio kurso programą.

- B→ 1.** Vienos Kongreso nutarimu:
- A** Didžioji Britanija gavo Belgiją;
 - B** panaikintas Šveicarijos neutralitetas;
 - C** Prancūzijoje panaikinta Burbonų monarchija;
 - D** sukurta Lenkijos karalystė.
- B→ 2.** Pramonės perversmo metu:
- A** fabrikuose vyravo rankinis darbas;
 - B** pradėjo irti kolonijinė sistema;
 - C** sparčiai augo gamyklose dirbančių žmonių skaičius;
 - D** vyko sparti gyventojų emigracija iš JAV į Europą.
- B→ 3.** Prieš Pirmąjį pasaulinį karą susikūrė:
- A** Jungtinių Tautų organizacija;
 - B** Tautų Sąjunga;
 - C** Trilypė karinė sąjunga;
 - D** Varšuvos pakto karinė organizacija.
- B→ 4.** Sovietų Rusijoje V. Lenino valdymo metais:
- A** įtvirtinta spaudos laisvė;
 - B** įvestas tikybos mokymas mokyklose;
 - C** pradėta industrializacija;
 - D** vyko pilietinis karas.
- B→ 5.** Fašistų valdomoje Italijoje:
- A** įsigalėjo diktatūrinis valdymas;
 - B** išaugo parlamento vaidmuo valstybės valdyme;
 - C** nacionalizuota privati nuosavybė;
 - D** uždrausta Katalikų bažnyčios veikla.
- B→ 6.** Nacistinėje Vokietijoje:
- A** įsigalėjo antisemitizmo politika;
 - B** panaikinta cenzūra;
 - C** propaguotos internacionalizmo idėjos;
 - D** uždrausta nacionalsocialistų partija.

- B→ 7.** Sovietų Sąjungoje Stalino valdymo metais:
- A** įsigalėjo teroras;
 - B** įsitvirtino dvipartinė sistema;
 - C** išaugo profesinių sąjungų savarankiškumas;
 - D** įvesta rinkos ekonomika.
- B→ 8.** Antrojo pasaulinio karo metais Lietuvą okupavus vokiečiams:
- A** buvo nacionalizuota visa žemė;
 - B** legaliai veikė komunistų partija;
 - C** pradėtas žmonių trėmimas į Sibirą;
 - D** vyko antinacinė rezistencija.
- B→ 9.** Kurioje eilutėje nurodytas teisingas Antrojo pasaulinio karo padarinys?
- A** Iškilo dvi supervalstybės.
 - B** Pasirašyta Versalio taikos sutartis.
 - C** Rytų Prūsija prijungta prie Vokietijos.
 - D** Sukurta Tautų Sąjunga.
- B→ 10.** Kuri sąvoka geriausiai apibūdina reiškinių, aprašomą pateiktoje sovietmečio Lietuvos dokumento ištraukoje?
- „Buvo išsiųsta už Respublikos ribų 425 šeimos, susidedančios iš 1498 asmenų. Šiame tarpe buožių 384 šeimos, vidutiniokų – 31 šeima ir biedniokų – 10 šeimų. Pasislėpė nuo išsiuntimo 41 šeima, iš kurių iki gegužės mėn. 28 d. grįžo 5 šeimos“.*
- A** Asimiliacija.
 - B** Atšilimas.
 - C** Deportacija.
 - D** Rezistencija.
- B→ 11.** Šaltojo karo metais:
- A** prasidėjo SSRS – Suomijos karas;
 - B** susikūrė Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjunga;
 - C** Vengrijoje įvyko antikomunistinis sukilimas;
 - D** Vokietija okupavo Čekoslovakiją.
- B→ 12.** Šaltojo karo metais Rytų Europoje:
- A** įsigalėjo demokratinis valdymas;
 - B** įsitvirtino rinkos ekonomika;
 - C** išryškėjo ekonominis atsilikimas nuo Vakarų Europos;
 - D** sėkmingai panaudota Maršalo plano parama.
- B→ 13.** Sovietų Sąjungoje N. Chruščiovo valdymo metais:
- A** atsisakyta komunistinės ideologijos;
 - B** leista privatinė nuosavybė;
 - C** pradėta žemės ūkio kolektyvizacija;
 - D** pradėtas destalinizacijos procesas.

- B→ 14.** M. Gorbačiovo valdymo laikotarpiu:
- A** Baltijos šalys buvo priimtos į NATO;
 - B** nugriauta Berlyno siena;
 - C** nuslopintas „Solidarumo“ judėjimas Lenkijoje;
 - D** paaštrėjo santykiai tarp JAV ir Sovietų Sąjungos.
- B→ 15.** 1991 m. sausio 13 d. Lietuvoje:
- A** bandyta įvykdyti valstybės perversmą;
 - B** pasirašyta šalies asocijuota sutartis su Europos Sąjunga;
 - C** paskelbtas Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo aktas;
 - D** piliečių referendume priimta nauja Konstitucija.
- B→ 16.** Kuris iš šių elementų nėra būtinas valstybės egzistavimui?
- A** Gyventojai.
 - B** Kariuomenė.
 - C** Teritorija.
 - D** Valdžia.
- B→ 17.** Kuriai iš šių institucijų priklauso įstatymų leidžiamoji valdžia?
- A** Konstituciniam teismui.
 - B** Parlamentui.
 - C** Prezidentui.
 - D** Vyriausybei.
- B→ 18.** Kuri iš šių valdymo ypatybių yra galima esant autoritarizmui?
- A** Leidžiama veikti nepolitinėms organizacijoms.
 - B** Valdžia atsisako kontroliuoti žiniasklaidą.
 - C** Valdžios institucijos yra atskaitingos piliečiams.
 - D** Vyksta laisvi ir reguliarūs parlamento rinkimai.
- B→ 19.** Kurios funkcijos įgyvendinimas priklauso Lietuvos Respublikos Vyriausybei?
- A** Priima nutarimus dėl referendumų.
 - B** Pritaria ar nepritaria Respublikos Prezidento teikiamai Ministro Pirmininko kandidatūrai.
 - C** Rengia ir teikia Seimui svarstyti įstatymų projektus.
 - D** Skiria valstybinius apdovanojimus.
- B→ 20.** Pagal 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstituciją Seimas renkamas:
- A** trejiems metams;
 - B** ketveriems metams;
 - C** penkeriems metams;
 - D** septyneriems metams.

21. Napoleono „Civilinis kodeksas“ Prancūzijoje:
- A gražino luomines privilegijas;
 - B įtvirtino respublikinį valdymą;
 - C įtvirtino visų piliečių lygybę prieš įstatymus;
 - D sekuliarizavo visą Katalikų bažnyčios nuosavybę.
22. Kuris iš šių įvykių yra JAV pilietinio karo padarinys?
- A Atkurta vergovė Pietinėse valstijose.
 - B Išsaugota Jungtinių Amerikos Valstijų sąjunga.
 - C Paskelbta „Nepriklausomybės deklaracija“.
 - D Įgyvendintas valdžių padalijimo principas.
23. Kurioje eilutėje yra pateikta teisinga chronologinė Vokietijos žemių politinė raida?
- 1. Šiaurės Vokietijos sąjunga.
 - 2. Šventoji Romos imperija.
 - 3. Vokietijos sąjunga.
 - 4. Vokietijos imperija.
- A 2, 1, 4, 3.
 - B 2, 3, 1, 4.
 - C 1, 4, 3, 2.
 - D 4, 2, 1, 3.
24. Pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui:
- A Klaipėdos kraštas atskirtas nuo Vokietijos;
 - B Lietuvos Taryba paskelbė Vasario 16-osios aktą;
 - C Reino zona prijungta prie Prancūzijos;
 - D Rusijoje į valdžią atėjo V. Leninas.
25. Kuriame atsakymo variante išvardytos Europos valstybės prarado nepriklausomybę Antrojo pasaulinio karo išvakarėse?
- A Albanija, Čekoslovakija, Austrija.
 - B Estija, Latvija, Lietuva.
 - C Jugoslavija, Lenkija, Suomija.
 - D Prancūzija, Belgija, Rumunija.
26. Kuriame atsakymo variante visi išvardyti įvykiai vyko Antrojo pasaulinio karo metais?
- A Atidarytas antrasis frontas, pasirašytas Ribentropo – Molotovo paktas, prasidėjo Žiemos karas.
 - B Italijoje nacistai atkūrė fašistinę tvarką, įvyko Potsdamo konferencija, Vokietija prisijungė Sudetų sritį.
 - C Įvyko Krymo (Jaltos) konferencija, užbaigtas Niurnbergo procesas, kapituliavo Prancūzija.
 - D Įvyko Teherano konferencija, prasidėjo „keistasis karas“, kapituliavo Vokietija.

27. Kuri programa atsispindi pateikto dokumento ištraukoje?

„Karo metais Europos biznio struktūra buvo visiškai suardyta [...]. Logiška, kad JAV turėtų padėti grąžinti ekonomiką į normalią ir sveiką būklę pasaulyje, nes be to neįmanomas politinis stabilumas ir patikima taika. [...] Jos tikslas – atgaivinti pasaulio ekonomiką, sukurti politines ir socialines sąlygas, kuriomis galėtų egzistuoti laisvos institucijos.“

- A Brežnevo doktrina.
- B Maršalo planas.
- C Ruzvelto Naujasis kursas.
- D Trumeno doktrina.

28. Kuris įvykis buvo kitų trijų įvykių priežastis?

- A Daugelis šalių boikotavo Maskvos olimpinės žaidynes.
- B Išsivysčiusios šalys apribojo ekonominius ryšius su SSRS.
- C SSRS ginkluotosios pajėgos įsiveržė į Afganistaną.
- D Sustabdytos JAV ir SSRS derybos dėl ginkluotės apribojimo.

29. Kuriam įstatymui yra būdinga pateikta nuostata?

„Renkama 5 metų kadencijai vienoje daugiamandatėje rinkimų apygardoje, apimančioje visą valstybės teritoriją“.

- A Prezidento rinkimų.
- B Rinkimų į Europos Parlamentą.
- C Savivaldybių tarybų rinkimų.
- D Seimo rinkimų.

30. Kurį Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų daugiamandatėje apygardoje sąlygų yra teisinga?

- A Aukštesnis minimalus rinkėjų balsų barjeras taikomas jungtiniam kandidatų sąrašui.
- B Aukštesnis minimalus rinkėjų balsų barjeras taikomas parlamentinėms partijoms.
- C Žemesnis minimalus rinkėjų balsų barjeras taikomas parlamentinėms partijoms.
- D Žemesnis minimalus rinkėjų balsų barjeras taikomas žmonių su negalia politinėms organizacijoms.

Į bendrojo kurso (31–42) klausimus atsakykite remdamiesi šaltiniais A, B, C ir D.

ŠALTINIS A (Iš A. Vasiliausko straipsnio)

Praėjus Didžiojo karo audrai, lietuviai išsivadavo iš dvigalvio erelio nagų ir stvėrėsi kurti nepriklausomą valstybę. Bet čia vos pakilusią, nusilpusią lietuvių tautą apninka iš visų pusių priešai. Atbudusiai lietuvių tautai pagrobt¹ ištiesia savo rankas rusai bolševikai, bermontininkai ir lenkai, bet Lietuvos sūnūs, aukodami savo gyvybę ant tėvynės aukuro², stojo į lemiamą kovą ir ją laimėjo.

ŠALTINIS B (Iš metraščio)

Šiais metais buvo kautynės tarp karaliaus Jogailos Algirdaičio, krikštyto Vladislavu, [...] didžiojo Lietuvos kunigaikščio Vytauto Kęstutaičio su vokiečiais ir Prūsais, jų, Prūsų žemėje tarp Dubravkos ir Ostrodos miestų. Ir nukovė magistrą ir maršalą, ir komtūrus sumušė, ir visas jų, vokiečių, jėgas sumušė ir jų vokiškus miestus paėmė, ir tik trys miestai nepasidavė karaliui ir Vytautui. [...]. Ir stovėjo prie Marijos miesto 8 savaites, ir paėmė prie jo du įstiprinimus³, o trečio, aukščiausiojo miesto, nepaėmė.

ŠALTINIS C (Iš E. Aleksandravičiaus ir A. Kulakausko knygos)

1863 metų pradžioje prasidėjęs ginkluotas sukilimas Lenkijoje ir Lietuvoje pratęsė išsivadavimo iš rusų viešpatystės epopėją. Pagrindinis jo tikslas buvo politinis [...]. Šiuo požiūriu 1863 metų sukilimas perėmė ankstesnių anticarinių judėjimų tradiciją. Tačiau buvo ir daug naujo. Pirmiausia pasikeitė socialiniai tikslai [...]. Sukilimo vadai nebegalėjo nutylėti valstiečių klausimo, nepasiūlyti liaudžiai daugiau, negu deklaravo [...] Aleksandras II savo 1861 metų vasario 19 dienos manifeste. [...] Lietuvoje, kaip ir Lenkijoje, sukilimas pralaimėjo. [...] Skaudžiai⁴ buvo pažeisti lietuvių tautos kultūriniai ir dvasiniai interesai.

ŠALTINIS D (LDK XIII – XV a.)

B→ 31. Šaltinius A, B, C surašykite chronologine tvarka pagal juose aprašytus įvykius.

Juodraštis

(1 taškas)

B→ 32. Kada prasidėjo ir kada baigėsi šaltinyje A minimas Didysis karas?

Juodraštis

(2 taškai)

¹ pagrobt¹ – zagarnąć – захватить

² aukuro – ołtarzu – алтаре

³ įstiprinimus – umocnienia obronne – оборонительные укрепления

⁴ skaudžiai – boleśnie – болезненно

- B→ 33.** Kaip vadinamos Lietuvoje prasidėjusios kovos, aprašytos šaltinyje A? Kokią reikšmę jos turėjo Lietuvos valstybingumui?

Juodraštis

(2 taškai)

- B→ 34.** Nurodykite šaltinyje B aprašyto mūšio pavadinimą. Kuriais metais jis įvyko? Kuri raidė žymi šio mūšio vietą žemėlapyje?

Juodraštis

(3 taškai)

- B→ 35.** Įvardykite valstybę, kurios karaliumi buvo šaltinyje B minimas Jogaila.

Juodraštis

(1 taškas)

- B→ 36.** Remdamiesi žiniomis, nurodykite du šaltinyje B aprašyto mūšio padarinius¹ Lietuvai.

Juodraštis

(2 taškai)

- B→ 37.** Remdamiesi žiniomis, nurodykite šaltinyje C minimo sukilimo politinį tikslą.

Juodraštis

(1 taškas)

- B→ 38.** Nurodykite, kaip buvo vadinamas valstiečių teisinis statusas, kuris buvo panaikintas šaltinyje C minimu manifestu.

Juodraštis

(1 taškas)

- B→ 39.** Remdamiesi žiniomis, nurodykite du faktus, patvirtinančius šaltinio C teiginį, kad „skaudžiai buvo pažeisti lietuvių tautos kultūriniai ir dvasiniai interesai“.

Juodraštis

(2 taškai)

- B→ 40.** Paaškindite šaltiniuose A ir B vartojamų sąvokų *bolševikai* ir *magistras* prasmę.

Juodraštis

(2 taškai)

¹ padarinius – skutki – последствия

- B→ 41.** Kuriuo skaičiumi žemėlapyje pažymėta teritorija šaltinio B autoriaus vadinama Prūsų žeme? Kaip vadinosi Prūsų žemėje įsikūrusi valstybė?

Juodraštis

(2 taškai)

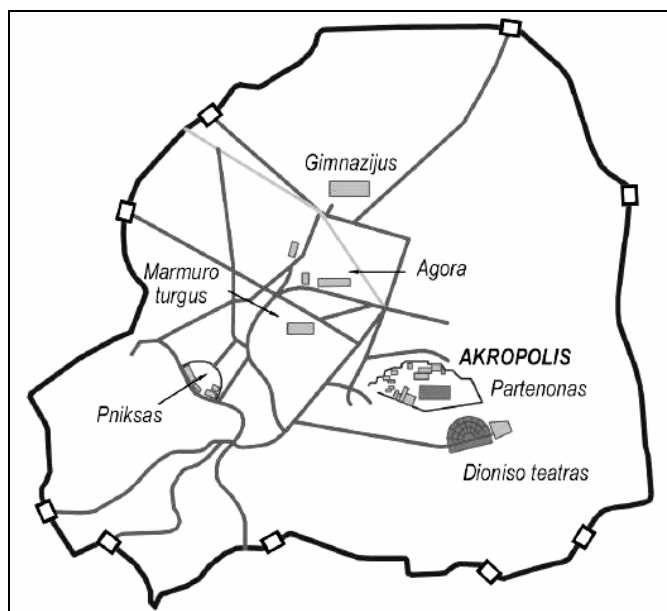
- B→ 42.** Padarykite išvadą, kokia bendra idėja atsispindi pateiktuose šaltiniuose.

Juodraštis

(1 taškas)

Į 43–50 klausimus atsakykite remdamiesi šaltiniais A, B, C, D, E ir F.

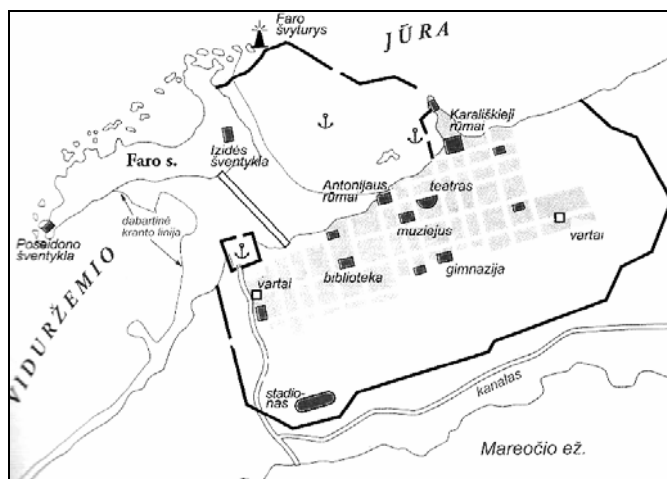
ŠALTINIS A

ŠALTINIS B

ŠALTINIS C

ŠALTINIS D

(Plutarchas apie vieno miesto įkūrimą)

Pamatęs nuostabiai gerą vietą, nes tai buvo gana siaura žemės juosta, įsiterpusi¹ tarp didelio ežero ir jūros, kuri kaip tik šioje vietoje buvo labai tinkama dideliame ir patogiam uostui, karalius [...] įsakė nubraižyti naujo miesto planą pagal vietovės sąlygas. [...] kai pranašautojai išaiškino, kad jo įkurtas miestas būsiąs labai turtingas ir galėsiąs išmaitinti įvairiausių giminių žmones, tuojau įsakė statybos prižiūrėtojams pradėti darbus.

¹ įsiterpusi – znajdujący się – находящаяся

ŠALTINIS E (*Plutarchas apie vienos miesto dalies statybą*)

Taip kilo pastatai, stulbinantys¹ savo didybe, neprilygstami savo forma ir grožiu, ir visi meistrai vienas kitą stengėsi pralenkti darbo dailumu, bet nuostabiausia buvo – greitis. Pastatai, kurie, atrodė būsią užbaigti, ir tai su vargu, per ilgus amžius tik daugelio kartų – iš tikrųjų visi buvo sukurti tuo vienu valstybės klestėjimo laiku, kai valdė vienas valstybės vyras. [...] Visus šiuos darbus tvarkė ir prižiūrėjo Feidijas, nors čia dirbo ir garsių architektų bei menininkų.

ŠALTINIS F (*Plutarchas apie pertvarkymus mieste*)

Forume tautai buvo ruošiamos gladiatorių kautynės, ir aplink aikštę buvo įrengtos tribūnos, kur už vietas, daugumos magistratų nuomone, reikėjo mokėti. Gajus tas tribūnas įsakė nuimti, kad neturtingi piliečiai galėtų nemokamai žiūrėti. Kadangi niekas šio įsakymo nepaklausė, Gajus, sulaukęs nakties prieš žaidimus ir pasikvietęs darbininkus, liepė išardyti tribūnas ir rytojaus dieną parodė liaudžiai tuščią vietą, iš kur ji galėjo stebėti žaidynes.

- 43.** Remdamiesi šaltiniuose A, B, C matomais senovės miestų planais, nurodykite tų miestų pavadinimus. Pagrįskite savo sprendimą tik tam miestui būdingu statiniu.

Juodraštis

(3 taškai)

- 44.** Kiekvienas rašytinis šaltinis D, E, F aprašo vieną iš miestų, kurių planai matomi šaltiniuose A, B, C. Susiekite² kiekvieną miesto planą su jį aprašančia ištrauka. Remdamiesi rašytinio šaltinio teiginiu, pagrįskite nustatytą ryšį.

Juodraštis

(3 taškai)

- 45.** Šaltiniuose A ir B pažymėti Partenonas ir Panteonas. Remdamiesi žiniomis, paaiškinkite, kuo skyrėsi ir kuo buvo panaši jų paskirtis.

Juodraštis

(2 taškai)

¹ stulbinantys – zadziwiajauce – поразительные

² susiekite – połączcie – установите связь

46. Remdamiesi žiniomis, įvardykite šaltinyje E minimą „valstybės vyrą“.

Juodraštis

(1 taškas)

47. Šaltinyje E minimas valstybės klestėjimo laikotarpis. Pateikite po vieną politinio ir kultūrinio tos valstybės klestėjimo pavyzdį.

Juodraštis

(2 taškai)

48. Paaiškinkite šaltinyje F vartojamų sąvokų *forumas* ir *magistratai* prasmę.

Juodraštis

(2 taškai)

49. Nurodykite dar vieną tame pačiame mieste buvusį statinį¹, kuriame vyko šaltinyje F minimos gladiatorių kautynės.

Juodraštis

(1 taškas)

50. Kuriame šaltinyje matomas miesto planas liudija, kad senovės pasaulis išgyveno helenizmo epochą? Nurodykite du miesto plane pažymėtus statinius, kurie leistų tą miestą laikyti helenistinės kultūros miestu. Paaiškinkite, kaip jūsų nurodyti statiniai susiję su šia epocha.

Juodraštis

(3 taškai)

Į 51–58 klausimus atsakykite remdamiesi šaltiniais A, B, C, D ir E.

ŠALTINIS A (Iš *Jokūbo I minčių*)

Ir todėl neišvengiamai paaiškėja, kad karaliai sukūrė ir įdiegė įstatymus, o ne įstatymai – karalius. [...] Monarchija yra aukščiausias dalykas žemėje, nes karaliai yra ne tik Dievo pavaduotojai žemėje ir sėdi Dievo soste, bet netgi paties Dievo yra vadinami Dievais. [...] tai, kas susiję su karaliaus valdžios paslaptimi, negali būti teisėtai diskutuojama, nes tai reikštų griežtai kritikuoti valdovų silpnybes ir atimti mistinę pagarbą, priklausančią tiems, kurie sėdi Dievo soste.

ŠALTINIS B (Iš *Konstitucijos*)

1 str. Visi čia įstatymų leidžiamosios valdžios įgaliojimai suteikiami [...] Kongresui, susidedančiam iš Senato ir Atstovų rūmų. [...]

¹ statiniai – zabudowania – сооружения

2 str. Vykdomoji valdžia priklauso [...] prezidentui. Jis užima savo postą ketverius metus [...] ypatingais atvejais jis gali sušaukti abejus rūmus arba vienus iš jų, jeigu rūmai nesutaria dėl sesijų laiko, jis gali sušaukti juos tokiu laiku, koks jam atrodo reikalingas [...]

3 str. [...] teismų valdžią vykdo vienas Aukščiausiasis Teismas ir tie žemesni teismai, kuriuos steigia Kongresas.

ŠALTINIS C (Iš „Žmogaus ir piliečio teisių deklaracijos“)

1 straipsnis. Žmonės gimsta ir lieka laisvi ir lygiateisiai, tokie ir išlieka. [...]

2 straipsnis. Visų politinių susivienijimų tikslas – saugoti prigimtines¹ ir neatimamas žmogaus teises. Šias teises sudaro laisvė, nuosavybė, saugumas ir priešinimasis engimui.

3 straipsnis. Suverenios valdžios šaltinis yra tauta. Jokia žmonių grupė, joks asmuo negali turėti valdžios, jei ji nesuteikta tautos [...]

10 straipsnis. Niekas neturi būti persekiojamas dėl savo pažiūrų, net ir religinių, tik svarbu, kad jų pasireiškimas nepažeistų visuomenės tvarkos, kurią nustato įstatymas [...]

11 straipsnis. Laisvas minčių ir nuomonių reiškimas yra viena svarbiausių žmogaus teisių.

ŠALTINIS D (Iš J. Jurginio knygos „Istorija ir kultūra“)

Prūsijos karalius Frydrichas II, dar vadinamas Didžiuoju, apie valdymą sakė, taip: „Valdovas yra pirmas valstybės tarnas, veikias taip, lyg kas valandą turėtų atsakyti piliečiams už savo valdymą“. [...] „Išmintingasis monarchas“ ir ėmė derinti valstybės mechanizmo veiklą teisiniais – administraciniais po-tvarkiais [...], kurie atrodė ne tik, keisti, bet ir juokingi, tačiau jie buvo skelbiami siekiant ūkinių tikslų. 1744 m. karalius įsakė naikinti žvirblius ir varnas kaip pasėlių kenkėjus. [...] Žemvaldžiams uždraudžiama teisti ir bausti savo valstiečius. Jeigu lažininkas laiku neateina į darbą [...], dvaro urėdas [...] turi apie tai pranešti valsčiaus teismui, teisėjai reikalą ištirs ir paskirs bausmę. Plakti rykštėmis ir apskritai mušti draudžiama.

ŠALTINIS E (1789 m. prancūzų karikatūra. „Trečiojo luomo našta“)

51. Įvardykite intelektualinį sąjūdį, kurio idėjos atsispindi pateiktuose šaltiniuose. Nurodę amžių, kada jis labiausiai pasireiškė, įvardykite bent vieną šio sąjūdžio atstovą.

Juodraštis

(2 taškai)

52. Įvardykite valstybes ir nurodykite metus, kuriais buvo priimti šaltiniuose B ir C pateikti dokumentai.

Juodraštis

(2 taškai)

¹ prigimtines – wrodzone – естественные

- 53.** Remdamiesi šaltiniais, nurodykite tris feodalinės visuomenės ydas, kurias kritikavo intelektualinio sąjūdžio atstovai. Paaiškinkite, kaip kiekvieną iš šių ydų jie siūlė keisti.

Juodraštis

(3 taškai)

- 54.** Remdamiesi šaltiniu E, paaiškinkite pagrindinę karikatūros mintį.

Juodraštis

(1 taškas)

- 55.** Palyginę šaltinius C ir E, paaiškinkite, kuo panašūs juose išdėstyti požiūriai.

Juodraštis

(1 taškas)

- 56.** Įvardykite valstybės valdymo formas, kurios atsispindi šaltiniuose A ir B. Palyginę valdymo formas, paaiškinkite, kuo jos iš esmės skiriasi.

Juodraštis

(2 taškai)

- 57.** Palyginę šaltinius A ir D, paaiškinkite, kuo iš esmės skiriasi ir kuo panašus juose aprašytas valdymas.

Juodraštis

(2 taškai)

- 58.** Naudodamiesi šaltiniu C, pasirinktinai nurodykite tris žmogaus ir piliečio teises, kurias perėmė šių laikų demokratija. Remdamiesi 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatomis, paaiškinkite, kaip kiekviena iš jūsų nurodytų teisių funkcionuoja Lietuvos politiniame gyvenime.

Juodraštis

(3 taškai)

Į 59–66 klausimus atsakykite remdamiesi šaltiniais A, B ir C.

ŠALTINIS A (iš LSSR KGB pirmininko J. Petkevičiaus pranešimo operatyvinių darbuotojų pasitarime 1973 m.)

Komitetas turi duomenų, rodančių, kad kai kurie kūrybinės inteligentijos atstovai savo kūryniuose mėgina prastumti¹ ideologiškai žalingas, o kartais ir nacionalistines pažiūras. [...] Be to, tarp inteligentų pasitaikė faktų, kai buvo kritikuojami kai kurie tarybinės tikrovės reiškiniai, rašomi ir platinami ideologiškai žalingi dokumentai, pasitaikė nesveikų svarstymų apie „kūrybos laisvės nebuvimą“ ir kitas „demokratinės laisvės“. [...]

Kai kurie kūrybinės inteligentijos atstovai savo kūryboje skyrė nepakankamai dėmesio idėjiškumo, partiškumo ir pilietiškumo klausimams. Išryškėjo tendencija, rodanti, kad jie neretai vengė spręsti aktualias visuomenines ir socialines-politines problemas. [...]

Kartu mums ir toliau reikia būti politiškai ypač budriems, laiku atskleisti ir su partijos organų pagalba užkirsti kelią mėginimams panaudoti spaudos, teatro ir kitų masinio ideologinio poveikio tribūną mūsų žmonių apdorojimui nacionalistine ir ideologiškai žalinga dvasia.

ŠALTINIS B (iš T. Venclovos 1975 m. laiško Lietuvos KP CK)

[...] Komunistinė ideologija man tolima ir, mano manymu, didele dalimi klaidinga. Jos absoliutus viešpatavimas atnešė mūsų šaliai daug nelaimių. Informaciniai barjerai ir represijos, taikomos kitaip manantiems, stumia visuomenę į stagnaciją, o šalį į atsilikimą. Tai pražūtinga ne tik kultūrai [...].

Mūsų šalyje man užkirsta platesnės ir viešos literatūrinės, mokslinės, kultūrinės veiklos galimybės. Kiekvienas humanitaras ir ne tik humanitaras Tarybų Sąjungoje turi nuolat įrodinėti savo ištikimybę viešpataujančiai ideologijai, kad galėtų dirbti. Tai lengva prisitaikėliams ir karjeristams. [...]

Prašau leisti man, remiantis visuotine žmogaus teisių deklaracija ir veikiančiais įstatymais, išvykti su žmona gyventi į užsienį. Mano draugo Jono Jurašo ir kitų draugų pavyzdys rodo, kad tai nėra neįmanoma.

ŠALTINIS C (JAV daryta nuotrauka. Užrašas ant automobilio. Romo Kalantos auka Lietuvos laisvei)

¹ prastumti – propagować – пропагандировать

- 59.** Įvardykite Lietuvos istorijos laikotarpį, kuris atspindi pateiktuose šaltiniuose. Nurodykite jo chronologines ribas.

Juodraštis

(1 taškas)

- 60.** Remdamiesi šaltiniu A, paaiškinkite, kodėl buvo kritikuojama kūrybinė inteligentija.

Juodraštis

(1 taškas)

- 61.** Paaiškinkite, kodėl šaltinio A autorius svarstymus apie „kūrybos laisvės nebuvimą“ ir kitas „demokratines laisves“ vadina nesveikais. Apibūdinkite kiekvienos iš šių laisvių dvilypį funkcionavimą to meto Lietuvoje.

Juodraštis

(3 taškai)

- 62.** Remdamiesi šaltiniu B, nurodykite du reiškinius, kurie stumia visuomenę į stagnaciją. Paaiškinkite, kodėl kiekvienas iš šių reiškinių, anot šaltinio autoriaus, pražūtingai veikė Lietuvos kultūrą.

Juodraštis

(2 taškai)

- 63.** Šaltinio B autorius teigia, kad komunistinė ideologija „atnešė mūsų šaliai daug nelaimių“. Pateikę du konkrečius pavyzdžius iš Lietuvos ekonominio ir socialinio gyvenimo, paaiškinkite, ar teisus buvo autorius taip vertindamas to meto santvarką.

Juodraštis

(2 taškai)

- 64.** Įvardiję įvykį, kurio minėjimas atsispindi nuotraukoje, nurodykite jo priežastį. Aprašykite, kokias pasekmes jis sukėlė Lietuvoje.

Juodraštis

(2 taškai)

- 65.** Remdamiesi žiniomis, nurodykite, kaip ši įvyki, kuri įvardijote atsakydami į 64 klausimą, Lietuvos valdžia aiškino visuomenei. Paaiškinkite, kodėl buvo laikomasi tokios pozicijos.

Juodraštis

(2 taškai)

- 66.** Įvardykite judėjimą, kurio atstovas buvo šaltinyje B minimas T. Venclova. Remdamiesi žiniomis, nurodykite vieną šio judėjimo veiklos pavyzdį ir jį apibūdinkite. Įvertinkite šio judėjimo reikšmę Lietuvos istorijai.

Juodraštis

(4 taškai)